

***Curial e Güelfa*, edició crítica i comentada de Lola Badia i Jaume Torró, Barcelona, Quaderns Crema, 2011. 755 p.**

Marta Marfany Simó
(Universitat Pompeu Fabra)

Deia Italo Calvino que els clàssics són aquells llibres que «quanto più si crede di conoscerli per sentito dire, tanto più quando si leggono davvero si trovano nuovi, inaspettati, inediti». En una tradició tan escardalenca com la nostra, de la novel·la anònima del segle xv *Curial e Güelfa* fins ara se n'havia sentit a dir ben poca cosa més enllà de l'entorn acadèmic especialitzat. Afortunadament, l'editorial Quaderns Crema corregeix aquesta anomalia cultural amb una nova edició de l'obra a càrrec de dos medievalistes de vàlua reconeguda, els professors Lola Badia (Universitat de Barcelona) i Jaume Torró (Universitat de Girona). L'edició té la virtut de difondre un clàssic i de fer-ho amb un rigor i una precisió crítiques d'alt nivell. Les aportacions dels professors Badia i Torró són fonamentals: hom té la sensació de llegir per primera vegada el *Curial*, de descobrir una novel·la nova, i la certesa de fer-ne una lectura exacta en les seves coordenades històriques però rica en interpretacions i matisos, una lectura *davvero*.

La novetat més visible d'aquesta edició crítica és que fa el *Curial* llegible: es reproduïx l'únic manuscrit que ha conservat la novel·la (Biblioteca Nacional de Madrid, ms. 9.750), amb un apartat crític mínim a peu de pàgina (recull només les esmenes dels editors), en ortografia fabriana i criteris tipogràfics moderns. D'altra banda, amb la divisió de l'obra en capítols i la numeració dels paràgrafs s'aconsegueix un sistema de remissions internes eficaç, que permet consultar de manera pràctica i amb rapidesa els comentaris aplegats al final del llibre (pp. 533-703). S'hi inclou també un glossari (pp. 727-738), que facilita la comprensió del text, i un utilíssim índex de noms de persona i de lloc (pp. 739-755).

L'estudi introductori (pp. 9-114) i l'apartat final de comentaris al text (pp. 533-703) són essencials per entendre el *Curial* en el seu context històric, cultural i literari. Al manuscrit únic que ha conservat la novel·la, de finals del segle xv o principis del xvi, hi manca el quadern inicial, on hi havia probablement el nom de l'autor i també la data, la dedicatòria i la rúbrica. Badia i Torró opten per no especular sobre aquestes mancances («el millor que es pot fer amb les pèrdues irreparables és no insistir-hi», diuen a la p. 9), i se centren en el text, en tot allò que se'n pot desprendre, i especialment en l'estudi de les fonts, on hi ha algunes de les novetats més destacades d'aquest llibre. Així, es reconstrueix la cultura literària de l'autor –què havia llegit i quin ús en féu al *Curial*–, un aspecte crucial que permet explicar millor el sentit de l'obra i la seva qualitat excepcional.

A més de la cultura trobadoresca i la cavalleresca –molt ben descrites i detallades en aquest llibre–, se sabia també que l'autor del *Curial* coneixia els clàssics, Dante, Petrarca i Boccaccio. Fins ara, però, es desconeixia quina era amb exactitud la influència que la cultura clàssica i especialment els tres mestres italians havien exercit en l'obra. Badia i Torró demostren, analitzant-ne detingudament diversos passatges, que la novel·la conté materials provinents de Petrarca, dels comentaris a la *Comèdia* de Dante i sobretot de Boccaccio, especialment del *Filocolo*, que és una font estructural del *Curial* i que també explica –per fi– qüestions com la presència de la mitologia, dels somnis i d'altres elements aparentment estranys en una història cavalleresca i sentimental. També se segueix la petja que deixà en la novel·la la *Historia destructionis Troiae* de Guido delle Colonne (ca. 1287), amb traducció catalana de 1367, i l'*Eneida* de Virgili, i s'hi fan aportacions rellevants, com, per exemple, el descobriment que l'autor del *Curial* féu servir unes glosses de l'*Eneida* que comparteixen alguns errors textuais amb les que Enric de Villena havia utilitzat per a la seva traducció castellana comentada. El conjunt de dades presentades permet concloure que la cultura de l'autor encaixa amb la de les primeres corts dels Trastàmara i que el *Curial* es devia escriure entre 1440 i 1450, després de l'entrada d'Alfons el Magnànim a Nàpols (1442) i abans de la caiguda de Constantinoble (1453).

El gran mèrit d'aquesta edició és, sense cap mena de dubte, demostrar la qualitat excepcional de *Curial e Güelfa*. Novel·la d'amor i de guerra, sentimental i cavalleresca, amb mitologia, somnis, blasons i noms simbòlics, el *Curial* és també una reflexió sobre la literatura i sobretot una història moral, el relat del complex periple vital d'un jove fins a la consecució del coneixement total d'un mateix, tot plegat escrit amb claredat i elegància, en un estàndard cortesà il·lustre –inútil, doncs, provar d'identificar la procedència geogràfica de l'autor a través de la llengua–, i amb una construcció narrativa perfecta, travada fins al més petit detall.

Deia també Italo Calvino que un clàssic suscita sempre un «pulviscolo» de discursos crítics, però que contínuament s'espolsa del damunt aquest polsim. La disposició d'aquesta edició permet llegir el text del *Curial* pelat, sense el destorb de notes i comentaris a peu de pàgina ni d'aparats crítics gruixuts. És tanmateix un plaer fer la lectura guiada d'aquest nou *Curial*, seguint els passos de la introducció, anant endavant i endarrere i fent marrada en els comentaris del final. Un polsim crític brillant, imprescindible per descobrir l'obra.